

משפטים חט"ז שיחה ד'

נזקקים לתובע תחילה, מפני שהמודה במקצת (שפטור כשמודה לפני התביעה) היה צריך לשלם לפני שנתבע. ורק כש"זילי נכסי" נזקקים לנתבע תחילה. בפנימיות הענינים: התובע הוא היצה"ר, איש הישראלי הוא "מודה במקצת" ש"זילי נכסי" - שיש לו זמן מוגבל לקיים שליחותו, ואין לו זמן להתטען עם היצה"ר.

איתא בגמרא (בבא קמא מו, ב): "מניין שאין נזקקין אלא לתובע תחלה שנאמר מי בעל דברים יגש אליהם יגיש דבריו אליהם, אמרי נהרדעי פעמים שנזקקין לנתבע תחלה, והיכי דמי דקא זילי נכסי". והנה, הש"ך מבאר את הנפקא מינא למי נזקקין תחילה, דמודה במקצת אינו חייב אם הודאתו היתה לפני התביעה. ואם כן בדרך כלל נזקקים לתובע תחילה מפני שהמודה במקצת היה צריך לשלם לפני שבא לבית דין. ורק אם לא שילם מפני שזילי נכסי' (שבאותו הזמן היו נכסיו זולים, או שמפני שהוצרך לשלם א"כ זה גופא פעל על נכסיו שיזולו) אזי נזקקים לנתבע תחילה.

והביאור בפנימיות הענינים: התובע הוא היצר הרע, ואיש הישראלי גם כשחוטא הוא רק מודה במקצת הטענה, כי לא חטא כולו, דהנשמה היתה באמנה איתו, וגם בכוחותיו הגלויים הנה גם פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון. והפסק דין הוא שצריך להישבע, שלאחר שחטא צריכים להשביע, מלשון שובע, אותו בכחות נעלים יותר כדי שלא יחטא.

אך שבועה הוא ענין חמור דאם אינו מנצל את הכוחות שניתנו לו על ידי השבועה הרי הוא מאבד גם כוחות אלו, וזה גרוע יותר מאילו לא השביעוהו. והעצה לזה הוא שיטעון "דקא זילי נכסי", שיש לכל אדם זמן מוגבל למלא שליחותו, ואם ישתמש בזמנו כדי להתטען עם היצר הרע אזי הזמן וכוחות שניתנו לו מלמעלה יעשו "זילי" - שלא ישתמש בהם עבור הדברים הכי יקרים שהם תורה ומצות. על דרך הביאור בדברי רבי יוחנן בן זכאי "איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי", כי לא היה לו זמן לעשות חשבון נפשו, כי היה עסוק בקיום השליחות מבלי לחשוב על מעמדו ומצבו ועל שלימותו. ואם כן אין לו זמן להתטען עם היצר הרע כי אז לא יוכל למלא שליחותו, ואזי פוטרים אותו משבועה. כי כשאנו חושב על מעמדו ומצבו, לא יהיה לו שביעות רצון מעצמו, ואזי "לא תהיה משכלה ועקרה בארצך" ו"את מספר ימיך אמלא" שיקיים את שליחותו ואם כן אין לו צורך בשבועה.